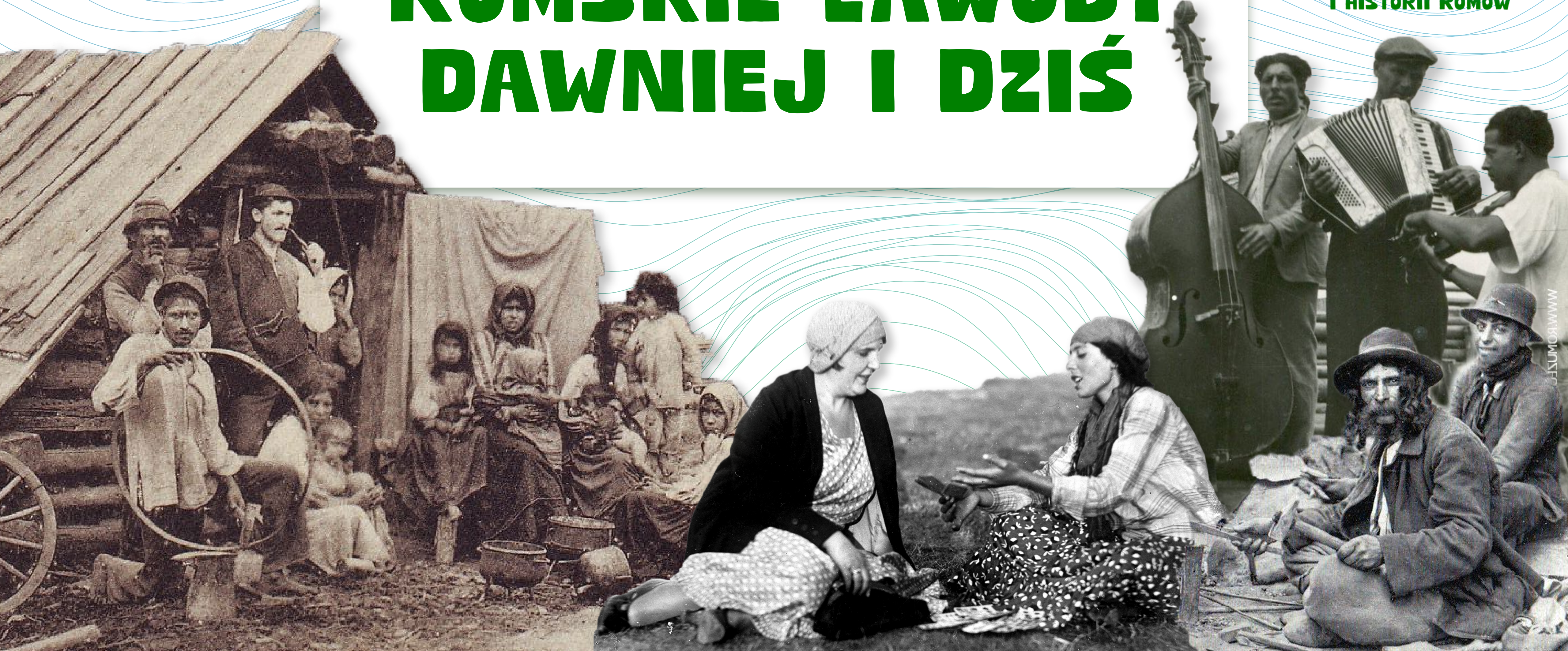

**POROZMAWIAJMY
O KULTURZE
I HISTORII ROMÓW**

ROMSKIE ZAWODY DAWNIEJ I DZIŚ

WWW.ROMSKI.PL

TABOR

**ROMOWIE CZY
CYGANIE**

BERGITKA ROMA

**MIASTA
I MIASTECZKA**

LOWARZY

KELDERASZE

**KOCZOWNICZY TRYB
ŻYCIA**

POLSKA ROMA

**OSIADŁY TRYB
ŻYCIA**

RZEMIEŚLNICY

Rodzina Kełderaszy na wozie, dokładne miejsce i czas nieznane, około 1941 r., autor zdjęcia nieznany
źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie, www.romuzeum.pl

Rodzina z Polskiej Romy na tle wozu typu ostrowskiego na chwilowym postoju, 1957 r., autor zdjęcia nieznany
źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie, www.romuzeum.pl

Tabor romski podczas postoju nad rzeką, 1939, domena publiczna
źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, www.nac.gov.pl

Grupa Romów przed namiotem w lesie, między 1919 a 1939, autor zdjęcia nieznany, domena publiczna
źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, www.nac.gov.pl

WRÓŻBIARSTWO

**HANDEL
KOŃMI**

MUZYKOWANIE

NIEDŹWIEDNICTWO

**JAKIE ZAWODY
WYKONYWALI DAWNIEJ
ROMOWIE?**

KOTLARSTWO

KOWALSTWO

ZIELARSTWO

HANDEL

MUZYCY

Kapela Romów Karpackich w Czorsztynie, 1958 r., autor zdjęcia nieznany
źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie, www.romuzeum.pl

Kapela przed wyszynkiem w Szczawnicy, 1930 r., autor zdjęcia nieznany
źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie, www.romuzeum.pl

MUZYCY

WRÓŻKI

Młoda Romka podczas wróżenia kobiecie, „Światowid” 1930, nr 27/309, autor zdjęcia nieznanym, domena publiczna
źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, www.nac.gov.pl

WRÓŻKI

Romowie podczas wrózenia młodej kobiecie, 1936 r., autor zdjęcia nieznany, domena publiczna
źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, www.nac.gov.pl

WWW.ROMUZEUM.PL MUZEUM KULTURY ROMÓW W WARSZAWIE

WRÓŻKI

Romka wróży oficerom, Polska, około 1935, autor nieznany

źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie,
www.romuzeum.pl

Romowie, przed 1905, autor nieznany, nakład A. Kaczyńskiego w Krynicy
Muzeum Kultury Romów w Warszawie, www.romuzeum.pl

KOWALE

Dwaj Romowie podczas wyrobu kotłów, 1918–1939,
autor zdjęcia nieznany, domena publiczna
źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, www.nac.gov.pl

KOTLARZE

KOTLARZE

Kełderasz przy pracy, Mołdawia, około 1915, autor zdjęcia nieznany, domena publiczna

źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie, www.romuzeum.pl

Przy pracy – wędrowny warsztat kotlarski,
pojedyncza karta wycięta z nieznanego
periodyku w języku czeskim, 1913 r.

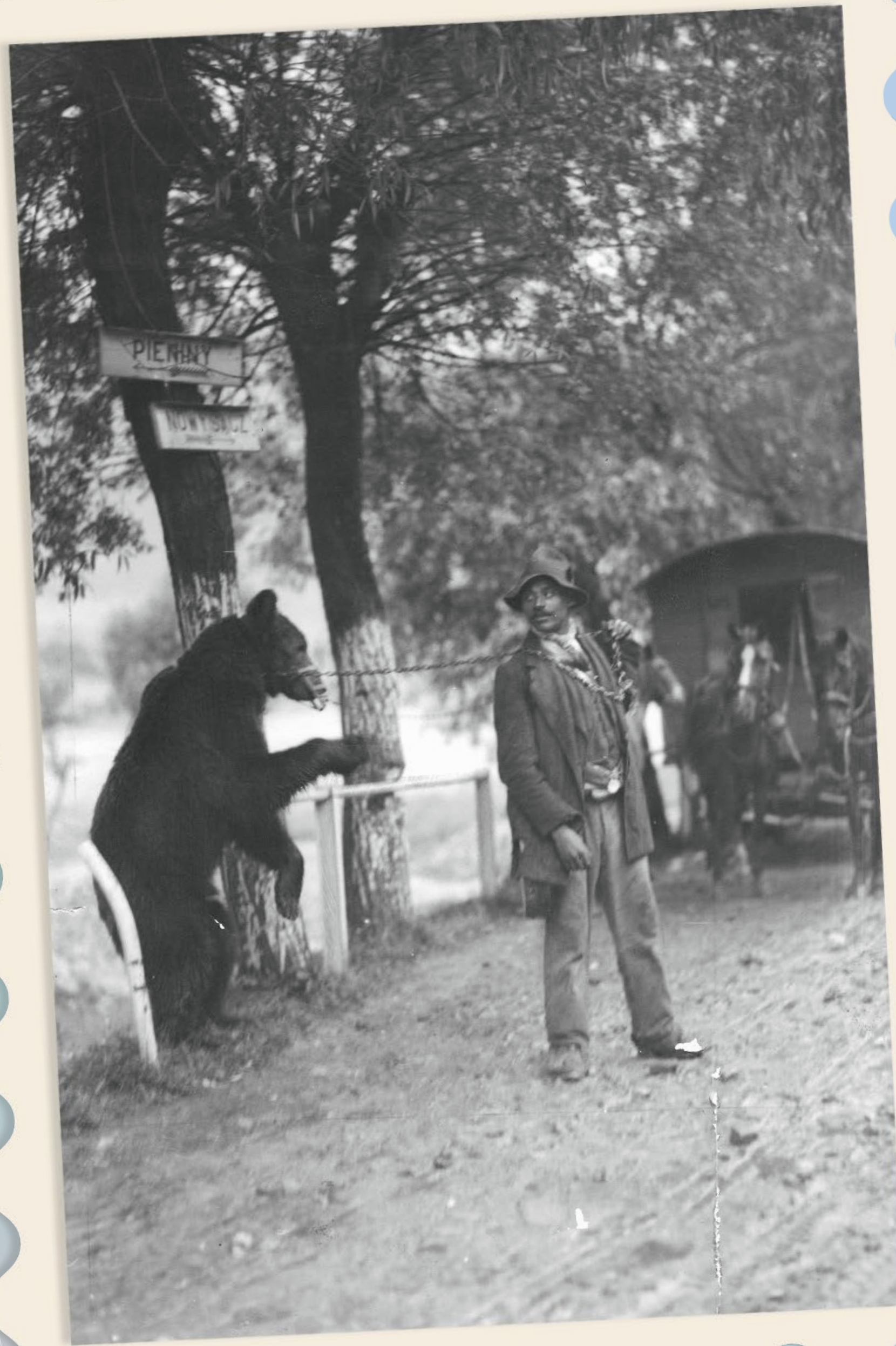
źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie,
www.romuzeum.pl

KOTLARZE

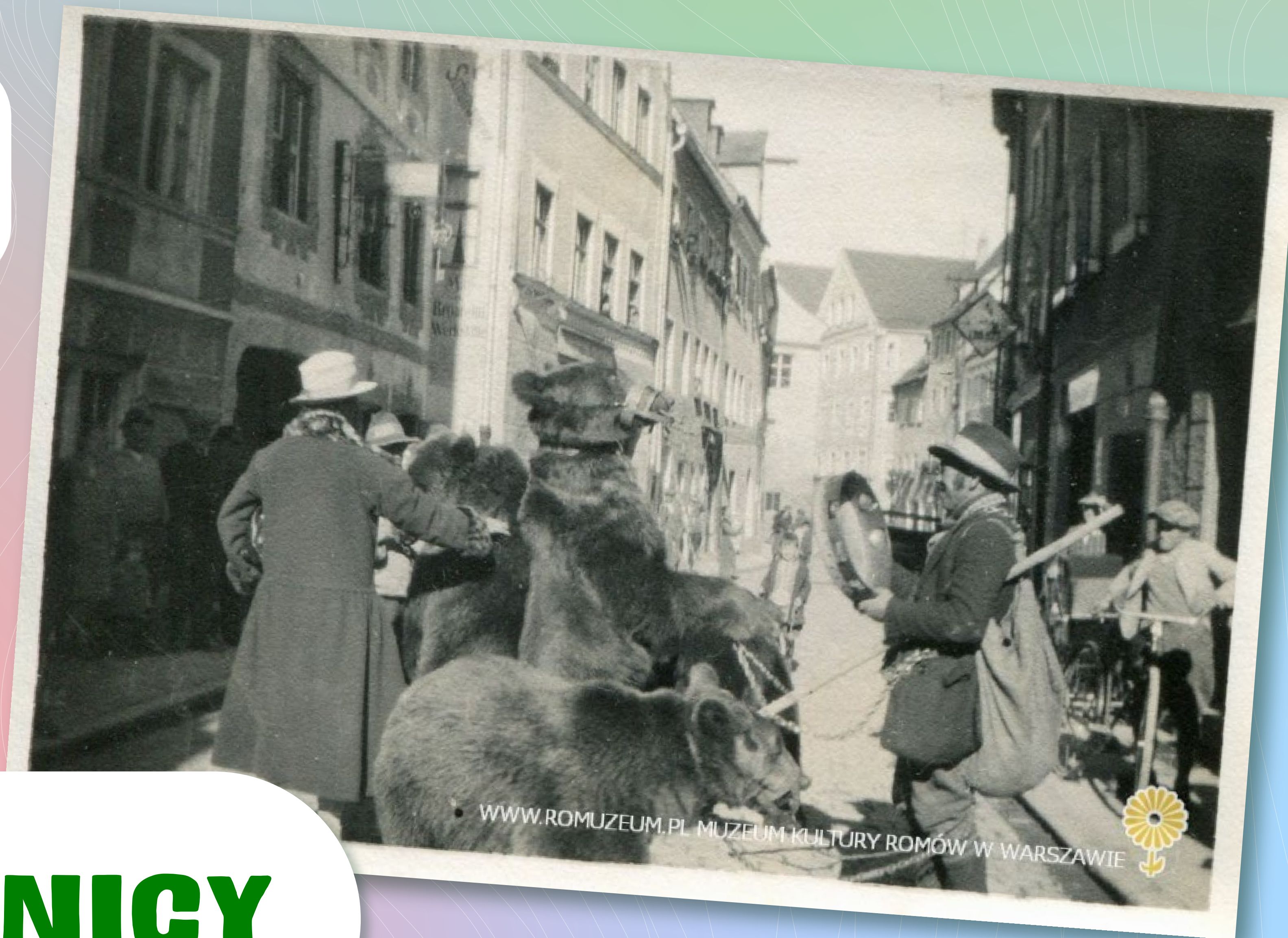
NIEDŹWIEDNICY

Rom z tresowanym niedźwiedziem na ulicy w
Szczawnicy, 1919–1930, „Ilustrowany Kurier Codzienny”
1930, nr 170, domena publiczna
źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, www.nac.gov.pl

Niedźwiednicy na ulicach miasta
(prawdopodobnie Siedmiogród, Rumunia), około
1935, autor zdjęcia nieznany

źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie,
www.romuzeum.pl

NIEDŹWIEDNICY

Tabor na postoju, pasące się konie, okres II wojny światowej, front wschodni, Polska lub tereny b. ZSRR, , autor zdjęcia nieznany
źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie, www.romuzeum.pl

HANDLARZE KONI

ĆWICZENIE TABOR

Rysunki z publikacji *Mała ilustrowana encyklopedia historii i kultury Romów*, Radom 2014, autorka: Mirosława Caban.

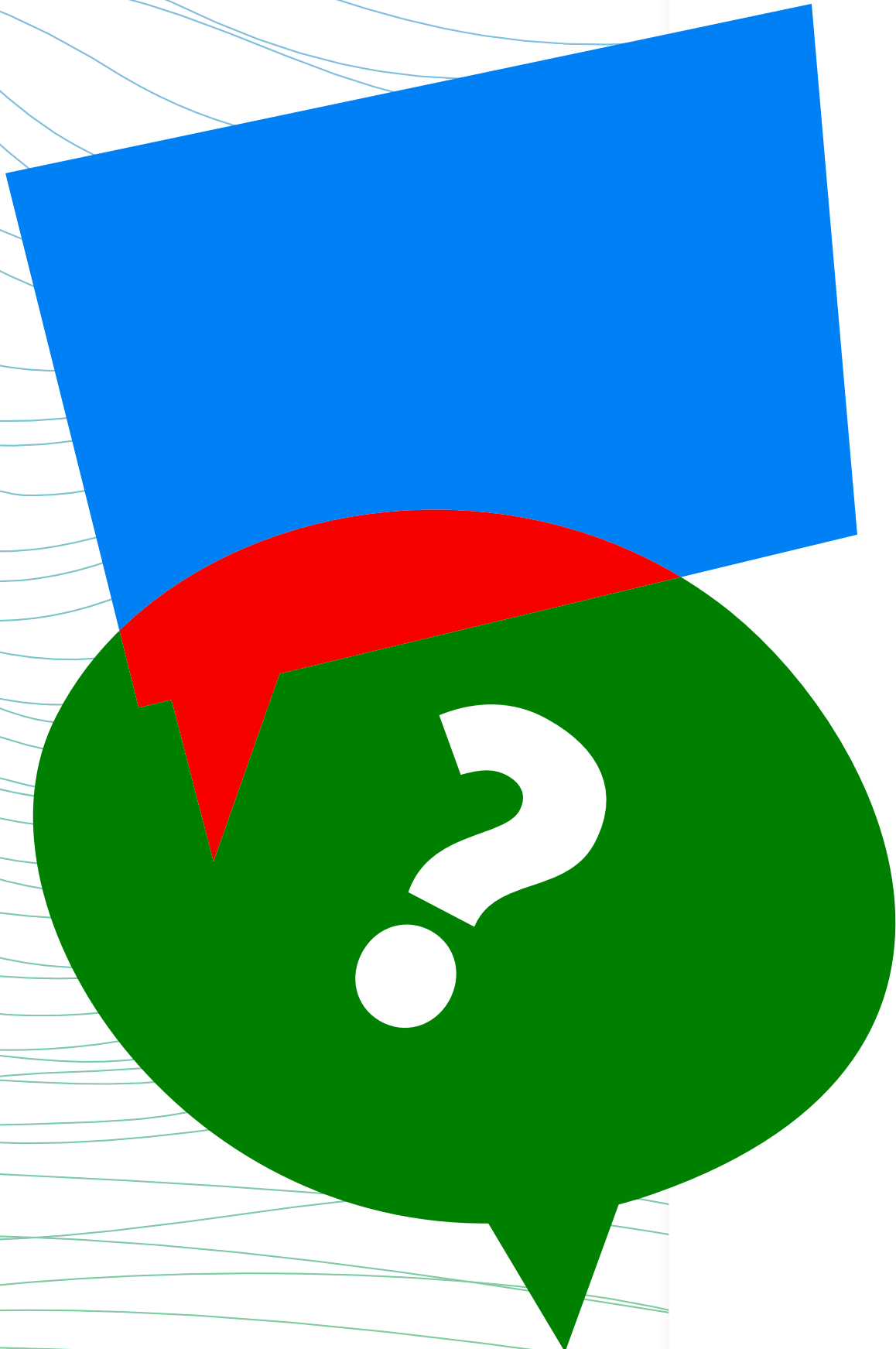
AKCJA ZATRZYMANIA TABORÓW

”

Moja mama, jak dowiedziała się, że jej nie wolno do lasu jechać, to usiadła na podwórzu i ponad dwie godziny płakała. Ona nie zdawała sobie sprawy, jak może żyć, jeżeli ciepło, lato jest, a ona musi w domu siedzieć, ona nie wierzyła, że tak ma być, nie wierzyła, że coś takiego nadejdzie. Nikt nie wierzył, że to nadejdzie.

Wypowiedź polskiego Roma, który był świadkiem akcji zatrzymania taborów.

Za: A. Caban Koniec wędrówki – specyfika okresu osiedlania wędrownych Romów w Polsce po 1952 roku, „Kultura i Historia” 2010, nr 18

**Czy po przymusowym osiedleniu
Romowie mogli wciąż
wykonywać swoje tradycyjne
zawody? Które profesje były
nadal potrzebne, a które nie?**

Wróżki

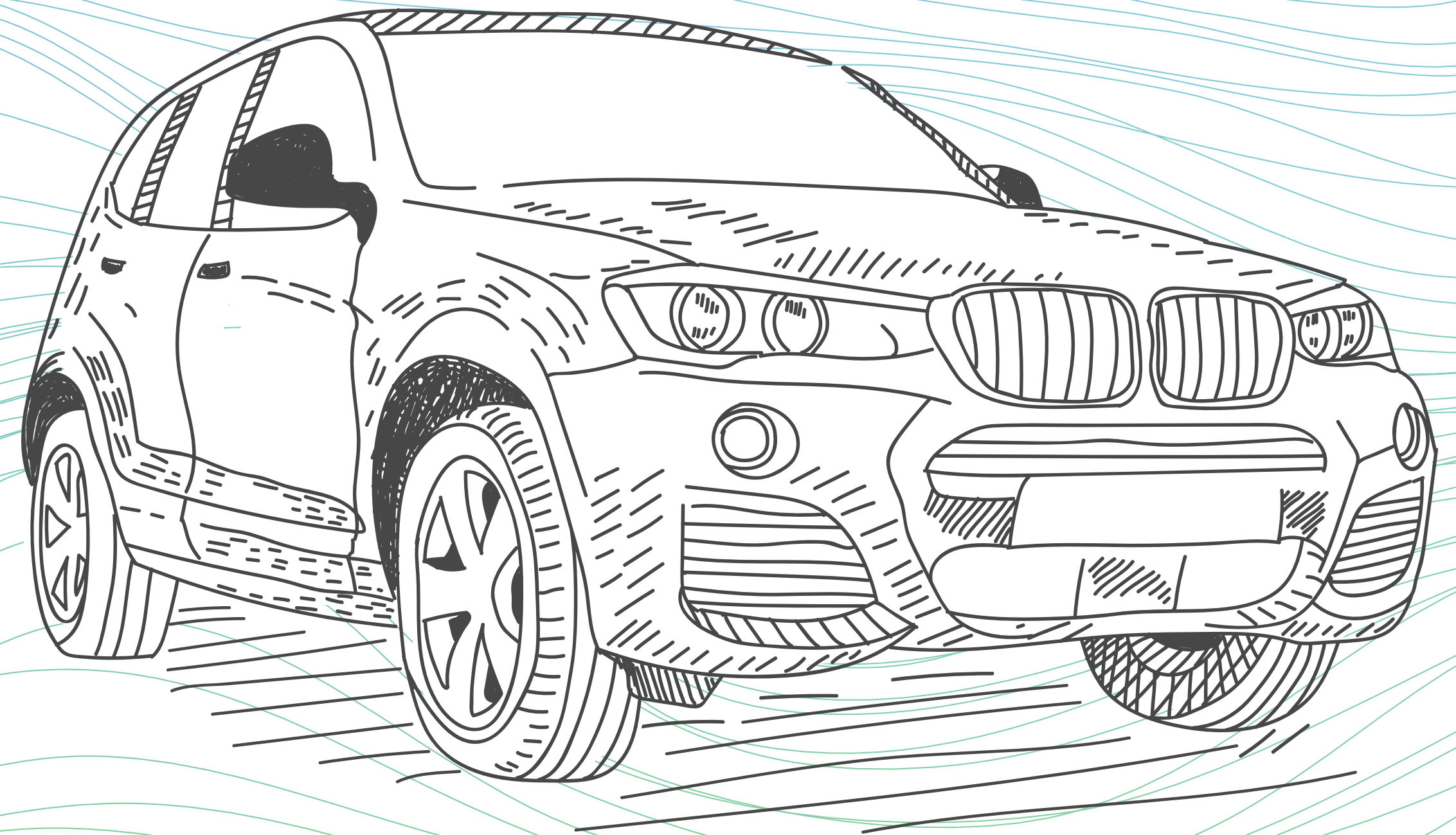
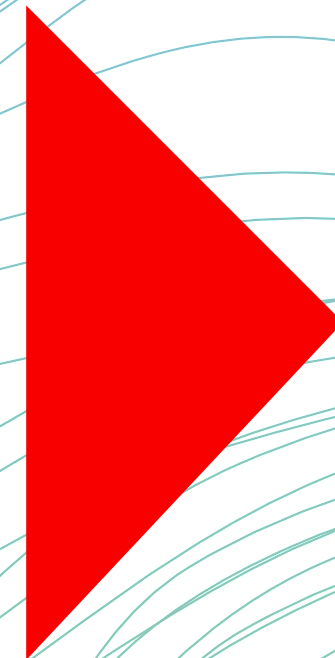
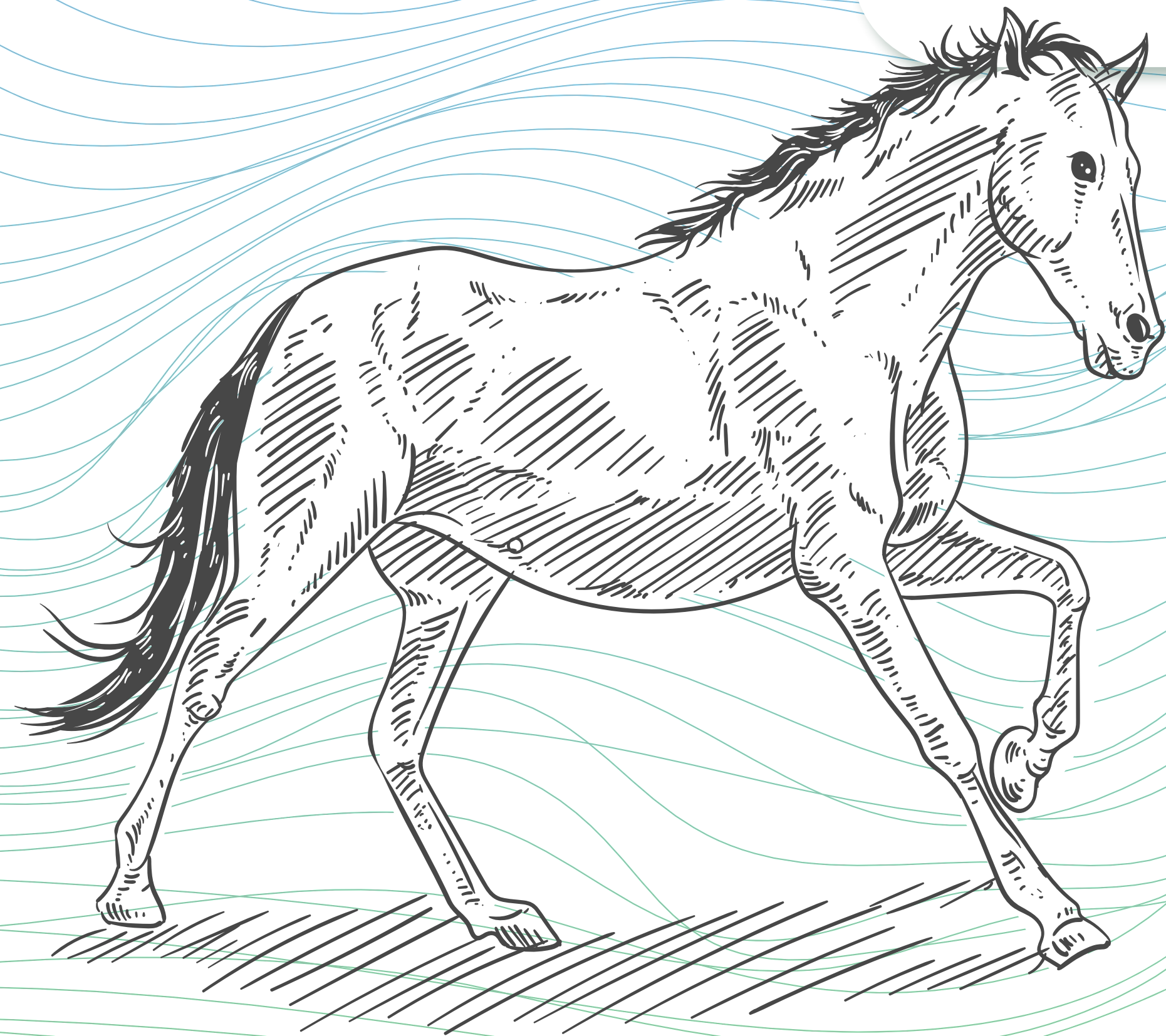
Zielarki

Muzycy

Handlarze koni

Kotlarze

HANDEL

KIEDYŚ KOŃMI, OBECNIE NP. SAMOCHODAMI

NIELICZNE WRÓŻKI W MIASTACH

**Wróżka w pracy, Sopot, około 1970, autor
zdjęcia nieznany**

źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie,
www.romuzeum.pl

SZTUKA ZIELARSKA POWOLI ZANIKA

**KOTLARZE BYLI
POTRZEBNI DO
CZASU POJAWIENIA
SIĘ NACZYŃ
ALUMINIOWYCH,
PRODUKOWANYCH
W FABRYKACH**

**Bielenie/cynowanie patelni (Polska
Roma – Andrychów), Kraków, 2014,
fot. Andrzej Grzymała-Kazłowski**

źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie,
www.romuzeum.pl

ROMSCY MUZYCY PO OSIEDLENIU

Dancing w Zakopanem, około 1980, autor zdjęcia nieznany

źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie, www.romuzeum.pl

ROMSCY MUZYCY PO OSIEDLENIU

**Pamiętka znad morza, orkiestra romska na deptaku
(prawdopodobnie Kołobrzeg), ok. 1975, autor zdjęcia nieznany**

źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie, www.romuzeum.pl

Tancerki zespołu Roma Fest na scenie
(Romowie Karpaccy, węgierscy),
Płock, 2007 r., fot. Andrzej Grzymała-Kazłowski
źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie, www.romuzeum.pl

ROMSCY MUZYCY PO OSIEDLENIU

ROMSCY MUZYCY PO OSIEDLENIU

**Bareforytka Roma, warszawscy Romowie
w spontanicznym koncercie na Starym Mieście,
lipiec 2005, fot. Andrzej Grzymała-Kazłowski**
źródło: Muzeum Kultury Romów w Warszawie, www.romuzeum.pl

Jest Polakiem.
Jest Romem.
Jest górnikiem.
Rafał.
Jeden z wielu.

Jedni z wielu

JAKIE ZAWODY WYKONUJĄ ROMOWIE DZISIAJ?

Jest Polką.
Jest Romką.
Jest doktorantką.
Agnieszka.
Jedna z wielu.
POZNAJ AGNIESZKĘ

Jest Polką.
Jest Romką.
Jest nauczycielką.
Ewelina.
Jedna z wielu.
POZNAJ EWELINĘ

**WSPÓŁCZESNE
DZIAŁANIA
OPOWIADAJĄCE
O HISTORII
I TRADYCJI
POLSKICH ROMÓW**

MURAL „ZALIKIERDO DROM” / „PRZERWANA DROGA”, UL. MĘCIŃSKA 42, WARSZAWA

Mural został przygotowany w 2014 roku przez artystę romskiego Krzysztofa Gila przy wsparciu krakowskiego artysty Artura Wabika. Mural jest poświęcony upamiętnieniu pomordowanych Romów i Romek podczas II wojny światowej.

Mural namalowany przez Dariusza Paczkowskiego na ogrodzeniu Społecznego Gimnazjum Raszyńska w Warszawie. Przedstawia Alfredę Markowską „Noncię”, Romkę z Gorzowa, która podczas II wojny światowej uratowała kilkadziesiąt dzieci, głównie sierot.

Mural Alfreda Markowska „Noncia”, akcja „Start-up! Laboratoria akcji i idei przeciw mowie nienawiści”, fot. Panek, CC BY-SA

MURAL JÓZEFA MARKIEWICZA „TAŃCZĄCE CYGANKI” W SIEMIATYCZACH

Graffiti „Tańczące Cyganki” na ul. Zaszkolnej w pobliżu
siemiatyckiej synagogi
Licencja: CC BY-NC-ND 3.0

**MURAL „PAPUSZA”
NA DZIEDZIŃCU
MUZEUM IM. JANA
KASPROWICZA
W INOWROCŁAWIU**

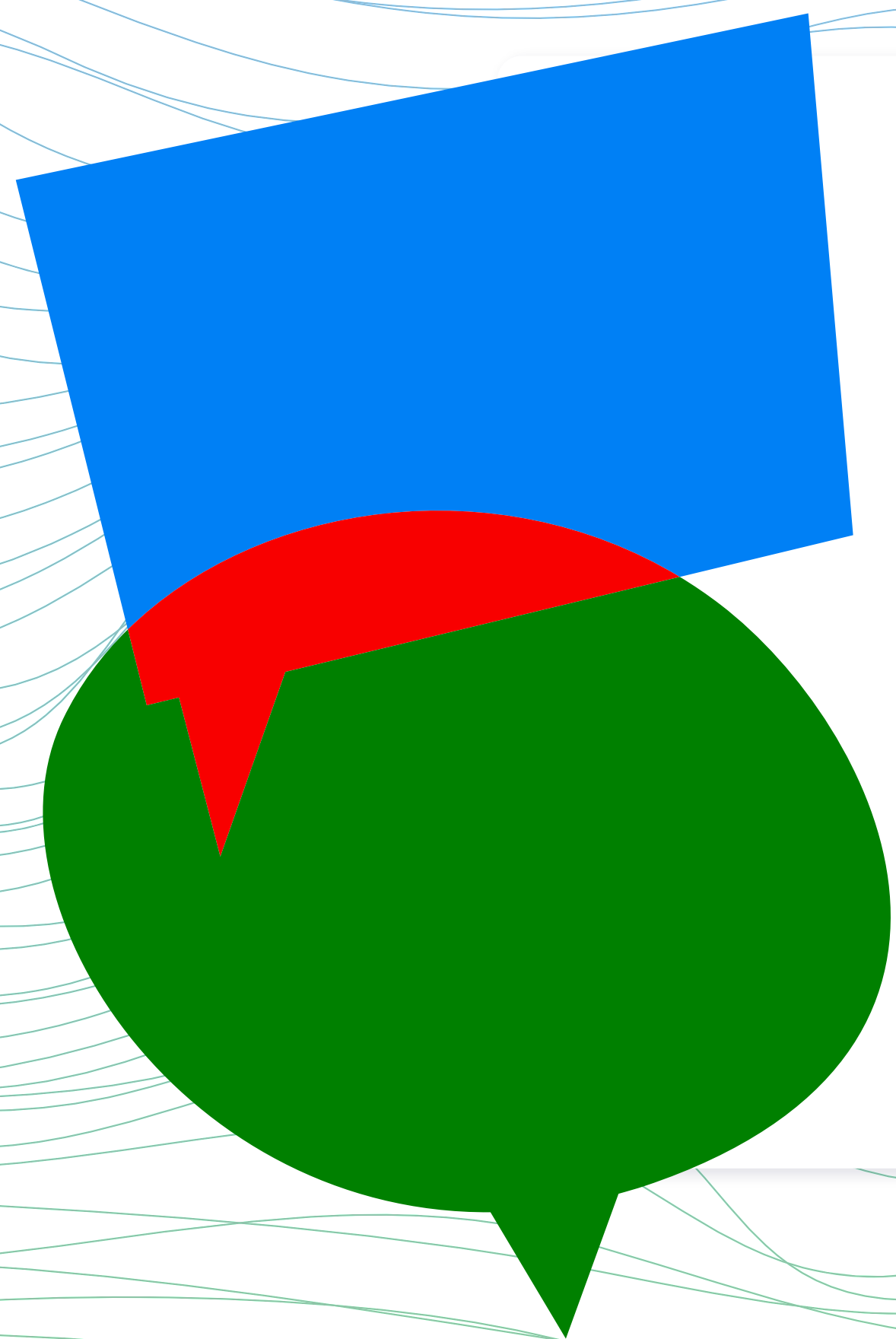

fot. Edyta Lasota

ZAPROJEKTUJCIE

**LUB HISTORII
WŁASNY MURAL O
ROMSKIEJ KULTURZE**

PODSUMOWANIE

**Czego dowiedzieliście się
na zajęciach?
Co Was zaciekawiło?**

Prezentacja powstała w ramach projektu „Porozmawiajmy o kulturze i historii Romów”. Projekt „Porozmawiajmy o kulturze i historii Romów” realizowany jest przez Stowarzyszenie „Pracownia Etnograficzna” im. Witolda Dynowskiego. Projekt realizowany przy wsparciu Ambasady U.S.A. w Polsce.

AMBASADA
STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI

This presentation was created as part of the project "Let's talk about Roma culture and history". The project "Let's talk about Roma culture and history" is implemented by the Ethnographic Laboratory Association. The project is supported by the U.S. Embassy in Poland.

This presentation was funded by a grant from the United States Department of State. The opinions, findings and conclusions stated herein are those of the authors and do not necessarily reflect those of the United States Department of State.